

Foresight Study of the Armed Forces' Initiatives for Poverty Reduction in Iran

Mohammadreza Masoumi ^{*1} | Yavar Dashtbani ²

Research Paper

Received:
07 April 2025
Revised:
25 October 2025
Accepted:
24 November 2025
Published:
21 March 2026
P.P: 11-36

ISSN: 2008-3564
E-ISSN: 2645-5285

Abstract

This study was conducted to perform a foresight analysis of the Iranian Armed Forces' initiatives in the field of poverty alleviation. At the first stage, a comprehensive review of documents, academic literature, and international experiences was carried out to identify about 100 potential actions and influencing factors. In the next step, based on expert opinions and professional assessments, 20 key factors were selected as the main drivers, and their interrelations were examined using the cross-impact analysis method in MICMAC software. The results revealed that factors such as infrastructure improvement, development and strengthening of local markets, participation in post-crisis reconstruction, and women's economic empowerment exert the highest level of influence within the network of variables. These drivers can serve as strategic pillars in regional development and poverty-reduction planning. Accordingly, it is recommended that the Armed Forces' development programs focus on infrastructure enhancement, support for local markets, and promotion of women's and youth participation, within region-based scenarios aligned with national development and social justice strategies.

Keywords: Foresight; MICMAC; Scenario Planning; Armed Forces; Poverty Alleviation.

1. Corresponding Author: Master of Islamic Economics, Faculty of Advanced Engineering, University of Science and Technology, Tehran, Iran. Email: masoumi1377m@yahoo.com
2. PhD Department of Economics, Faculty of Management and Economics, Research Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Masoumi, M & Dashtbani, Y(2026). Foresight Study of the Armed Forces' Initiatives for Poverty Reduction in Iran. *Future Studies of the Islamic Revolution*, 1(7), 11-36.

Publisher: Imam Hussein University

© **Authors**

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)(CC BY 4.0) .

دوره هفتم
بهار ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۸
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۸/۰۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۳
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۱
صص: ۳۶-۱۱

شابا چاپی: ۴۰۸-۴۵۲۸
الکترونیکی: ۵۰۷۲-۲۶۴۵

آینده‌نگاری اقدامات نیروهای مسلح در راستای فقرزدایی در ایران

محمد رضا معصومی*^۱ | یاور دشتبانی^۲

چکیده

این پژوهش با هدف آینده‌نگاری و تحلیل اقدامات نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در حوزه فقرزدایی انجام شد. در گام نخست، با مرور جامع اسناد، منابع علمی و تجربه‌های بین‌المللی، حدود ۱۰۰ اقدام بالقوه و عامل اثرگذار شناسایی گردید. در مرحله بعد، بر اساس نظرات خبرگان و ارزیابی‌های تخصصی، ۲۰ عامل کلیدی به‌عنوان پیشران‌های اصلی انتخاب شد و روابط متقابل آن‌ها با استفاده از روش تحلیل اثرات متقابل در نرم‌افزار میک‌مک مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد عواملی مانند «بهبود زیرساخت‌ها»، «ایجاد و تقویت بازارهای محلی»، «مشارکت در بازسازی پس از بحران» و «توانمندسازی اقتصادی زنان» بیشترین نقش را در شبکه عوامل ایفا می‌کنند و می‌توانند به‌عنوان ستون‌های راهبردی در برنامه‌ریزی توسعه‌ای مناطق محروم به‌کار گرفته شوند. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های فقرزدایی نیروهای مسلح با تمرکز بر ارتقای زیرساخت‌ها، حمایت از بازارهای محلی و گسترش مشارکت اجتماعی زنان و جوانان، در قالب سناریوهای منطقه‌محور طراحی و با سیاست‌های ملی توسعه و عدالت اجتماعی هم‌راستا گردد.

کلیدواژه‌ها: آینده‌نگاری؛ میک‌مک؛ سناریونویسی؛ نیروهای مسلح؛ فقرزدایی.

۱. نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد اقتصاد اسلامی، دانشکده مهندسی پیشرفت، دانشگاه علم و صنعت، تهران، ایران.
Email: masoumi1377m@yahoo.com

۲. دکتری، گروه اقتصاد، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

استناد: معصومی، محمد رضا و دشتبانی، یاور (۱۴۰۵). آینده‌نگاری اقدامات نیروهای مسلح در راستای فقرزدایی در ایران. *نشریه علمی آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی*، ۱(۷)، ۱۱-۳۶.

مقدمه و بیان مسئله

فقر یکی از اساسی‌ترین چالش‌های توسعه در ایران است که ابعاد اقتصادی، اجتماعی و حتی امنیتی آن در سال‌های اخیر بیش از پیش آشکار شده است. علیرغم اجرای برنامه‌های متعدد رفاهی و تخصیص منابع قابل توجه، بخش‌هایی از کشور - به‌ویژه مناطق مرزی، روستایی و کم‌برخوردار - همچنان با محرومیت ساختاری روبه‌رو هستند. در دهه‌های اخیر، سیاست‌های فقرزدایی عمدتاً بر توزیع یارانه و حمایت‌های مالی متمرکز بوده‌اند و کمتر به عوامل نهادی، زیرساختی و منطقه‌ای توجه شده است؛ در نتیجه، پدیده فقر به صورت بازتولیدشونده در بسیاری از استان‌ها استمرار یافته است (رئیسی‌دانا، ۱۳۸۴؛ رغیفر و همکاران، ۱۳۹۰).

مطالعات جهانی نشان می‌دهد که حل مسئله فقر صرفاً با رویکرد اقتصادی ممکن نیست و نیازمند هم‌افزایی نهادهای مختلف حاکمیتی، اجتماعی و نظامی است (کانبور و اسکوایر، ۲۰۰۳). نیروهای مسلح در بسیاری از کشورها، افزون بر وظایف دفاعی، در اجرای پروژه‌های عمرانی، امدادرسانی، بازسازی پس از بحران‌ها و توسعه زیرساخت‌های اساسی مشارکت دارند. این ظرفیت‌های فنی و انسانی، به‌ویژه در مناطق آسیب‌پذیر، می‌تواند مکمل برنامه‌های دولت و عامل تقویت تاب‌آوری جوامع محلی باشد (فرانکلین و پرز، ۲۰۱۹).

در جمهوری اسلامی ایران نیز نیروهای مسلح طی سال‌های گذشته در حوزه‌هایی چون ساخت راه و مسکن، خدمات بهداشتی و آموزشی، و طرح‌های محرومیت‌زدایی مشارکت فعالی داشته‌اند (حسین‌زاده، ۱۳۹۹). با وجود این، تاکنون ارزیابی جامع و آینده‌نگر از تأثیر این اقدامات در کاهش فقر و چگونگی به‌کارگیری راهبردی این ظرفیت‌ها در برنامه‌های ملی صورت نگرفته است. نبود چنین تحلیل‌هایی موجب می‌شود تصمیم‌گیری‌ها در این حوزه بیشتر مقطعی و واکنشی باشد تا مبتنی بر شناخت بلندمدت از روندها و پیشران‌های مؤثر (دان و تیان، ۲۰۲۰).

از منظر آینده‌پژوهی، شناسایی و تحلیل متقابل عوامل اثرگذار در عملکرد نیروهای مسلح می‌تواند به کشف پیشران‌های کلیدی کمک کند؛ عواملی که تغییر در آن‌ها مسیر کلی فقرزدایی کشور را دگرگون می‌سازد. تحلیل روابط این متغیرها، علاوه بر شناخت نقاط قوت و ضعف

1 Kanbur & Squire, 2003

2 Franklin & Perez

3 Dunne & Tian, 2020

کنونی، امکان ترسیم سناریوهای محتمل آینده را فراهم می‌سازد تا مدیران بتوانند بر اساس آن برنامه‌ریزی‌های منطقه‌محور و واقع‌بینانه‌تری داشته باشند (حاجیانی، ۱۳۹۱).

بر همین اساس، پژوهش حاضر با هدف آینده‌نگاری اقدامات نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در حوزه فقرزدایی انجام می‌شود. در این راستا، نخست به بررسی تجربیات مشابه در سایر کشورها پرداخته می‌شود تا الگوهای قابل تطبیق شناسایی گردد، سپس عوامل کلیدی مؤثر بر فقرزدایی توسط نیروهای مسلح احصا و از طریق روش تحلیل اثرات متقابل ارزیابی می‌شود. پرسش‌های اصلی پژوهش عبارت‌اند از:

۱. نیروهای مسلح چه نقشی در فرآیند فقرزدایی و توسعه محلی ایفا می‌کنند؟
۲. مهم‌ترین عوامل اثرگذار و اثرپذیر در موفقیت این اقدامات کدام‌اند؟
۳. بر اساس نتایج تحلیل اثرات متقابل، چه سناریوهایی می‌توان برای آینده فقرزدایی در ایران ترسیم کرد؟

مبانی نظری پژوهش

واژه «پاوره»^۱ (فقر) برگرفته از واژه پایپر^۲ است که با کلمات یونانی پایکاس^۳ و پنس^۴ (فقیر) قرابت دارد و با پنیا^۵ (فقر، گرسنه) هم‌خانواده است. هم‌چنین «فقر» را در زبان یونانی با واژه اپوریا^۶ (راه به جایی نداشتن، مشکلی که فقیر با آن دست به گریبان است) تعریف می‌کنند (هانری، ۱۳۷۴). در فرهنگ معین فقر به معنای تهیدستی و تنگدستی و فقیر به معنی تهیدست، تنگدست و در فرهنگ دهخدا فقر به معنای درویشی، خلاف غنی و اندوه و فقیر به معنی آن که بسیار محتاج است و هیچ چیز ندارد، آمده است. در فرهنگ لاروس فرانسه واژه فقیر به مفهوم کسی است که منابع، اموال و پول کمی در اختیار دارد یا فردی که تولید کم و ناکافی داشته باشد.

طبق تعریف فرهنگ دانشجویی میریام وبستر، فقر به وضعیت فردی گفته می‌شود که فاقد مقدار پول یا مایملک مادی معمولی یا به لحاظ اجتماعی، مقبول است (کانور و اسکوایر، ۱۳۸۲). در بسیاری از فرهنگ‌های لغت فقر را به معنی تکاپو نداشتن برای کسب ضروریات زندگی تعریف کرده‌اند.

1 Pauvre
2 Pauper
3 Paucas
4 Pènes
5 Pènia
6 Aporia

مطالعات گلدینگ و میدلتون^۱ (۱۹۸۲) دلالت بر آن دارد که از گذشته‌های دور فقر به عنوان یک معضل اقتصادی و اجتماعی مطرح بوده است. براساس مطالعات آنها در انگلستان از قرن شانزدهم فقرا از سایر طبقات تفکیک می‌شدند. طبقه‌بندی فقرا نه تنها چهره آنها را تیره بلکه آنها را به عنوان افرادی که از نظر اخلاقی دچار نقص هستند معرفی میکرد. جنبه دیگر این طبقه‌بندی، طبقه‌بندی فقرا به طبقات جنایتکار و خطرناک بود که در قرن نوزدهم مطرح شد. مفهوم طبقات خطرناک نشان‌دهنده افرادی بود که با جنایتکاری، شرارت، بی‌عفتی و آلودگی، تهدیدی برای نظم اجتماعی محسوب می‌شدند. در این بین زنان طبقه فقیر از یکسو به عنوان کسانی که مورد استفاده جنسی قرار می‌گرفتند و از سوی دیگر به عنوان کسانی که از عهده سرپرستی اخلاقی کودکان خود بر نمی‌آمدند هدف انزجار و اتهام قرار می‌گرفتند. طبقات خطرناک در انگلستان همچنین حامل امراض، فساد و آلودگی جسمانی معرفی شدند. مداخله مددکاران اجتماعی برای حمایت از خانوارهای پرمشکل و کنترل آنها مسئله‌ای بود که در قرن بیستم مشاهده شد و به این ترتیب آسیب‌شناسی فقر به عنوان موضوعی مهم در محافل اجتماعی مطرح شد.

فرهنگ فقر نیز مفهومی بود که توسط مردم‌شناس آمریکایی اسکار لوئیس^۲ بیان شد. لوئیس فرهنگ فقر را به عنوان یک خرده فرهنگ معرفی کرد که در یک خانواده از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. محرک این خرده فرهنگ را ارزش‌ها، نگرش‌ها و اعتقادات معرفی کرد که بعدها مورد انتقاد قرار گرفت.

در ایران بخش‌های مختلفی بر روی مسئله فقرزدایی کار می‌کنند، از دولت گرفته تا بخش‌های خصوصی، نظامی و مردمی. در این پژوهش ما اقدامات و توانمندی‌های بخش نظامی را مد نظر قرار داده ایم و روی اقدامات نیروهای مسلح ایران (سپاه و ارتش) و نیروهای مسلح خارجی تمرکز کرده ایم، این اقدامات به صورت کلی به شرح زیر است:

طرح‌های عمرانی و زیرساختی، ایجاد اشتغال و حمایت از مشاغل محلی، توسعه مشاغل کشاورزی و دامداری، توسعه صنایع دستی و مشاغل کوچک، حمایت از توسعه تعاونی‌های محلی، ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، برنامه‌های فرهنگی و آموزشی، برنامه‌های جهادی و ...

1 Golding and Middleton

2 Lewis

پیشینه پژوهش

در اغلب کشورها، نیروهای نظامی معمولاً نقشی مستقیم در سیاست‌گذاری‌های کلان کاهش فقر ندارند؛ بلکه عمدتاً در حوزه اجرایی فعالیت می‌کنند و اقدامات آن‌ها، چه به صورت مقطعی و چه به صورت مستمر، خارج از چارچوب سیاست‌گذاری‌های مستقیم دولت‌ها در این زمینه انجام می‌شود. در این حوزه پژوهش‌هایی هم در داخل کشور و هم در خارج کشور انجام شده است که به بیان چندی از آن می‌پردازیم.

مقاله‌ی نقش ارتش در کمک‌های بشردوستانه و کاهش فقر در کشورهای در حال توسعه که در سال ۲۰۲۱ توسط جیمز ام. تول، لیزا دی. پورتر^۱ نوشته شده بررسی می‌کند که چگونه نیروهای مسلح در کشورهای در حال توسعه در پاسخ به بلایای طبیعی و بحران‌ها نقش اساسی ایفا می‌کنند. پژوهش نشان می‌دهد که در بسیاری از کشورهای آفریقایی و آسیایی، نیروهای مسلح به عنوان یک نیروی سازمان‌یافته و آموزش‌دیده، قادرند در کوتاه‌ترین زمان به مناطق آسیب‌دیده امداد رسانی کنند و خدمات بهداشتی، غذایی، و درمانی را ارائه دهند. و در بخش نتیجه‌گیری پژوهش اینگونه بیان می‌کند که: نیروهای مسلح می‌توانند با همکاری با سازمان‌های بشردوستانه و مقامات محلی، نقش مؤثری در کاهش فقر و بهبود شرایط زندگی مردم در مناطق بحران‌زده ایفا کنند. آن‌ها از طریق ساخت بیمارستان‌های صحرایی، توزیع کمک‌های غذایی، و تأمین امکانات اولیه زندگی به کاهش رنج مردم کمک می‌کنند.

این پژوهش از روش‌های کیفی^۲ مانند تحلیل محتوای اسناد و گزارش‌ها و مصاحبه‌های عمیق با متخصصان و مقامات نظامی و بشردوستانه برای بررسی نقش نیروهای مسلح در کاهش فقر و امداد رسانی استفاده کرده است. هدف اصلی پژوهش تحلیل تجربیات و تأثیرات کوتاه‌مدت و بلندمدت عملیات امدادی نیروهای مسلح در کشورهای در حال توسعه بوده است.

لیان زی و وی هی^۳ در سال ۲۰۲۰ در پژوهش خود با عنوان مشارکت نظامی در توسعه زیرساخت‌ها و تأثیر آن بر کاهش فقر: مطالعه موردی چین به بررسی نقش نیروهای مسلح چین در توسعه زیرساخت‌ها و پروژه‌های عمرانی در مناطق دورافتاده پرداخته شده است. پژوهش نشان

1 James M. Tull, Lisa D. Porter

2 Qualitative Study

3 Lian Zhen, Wei He

می‌دهد که نیروهای مسلح چین در پروژه‌های مختلف مانند ساخت جاده‌ها، پل‌ها، و خطوط راه آهن در مناطق فقیر و روستایی شرکت داشته‌اند.

مشارکت نیروهای مسلح چین در پروژه‌های زیرساختی باعث تسهیل دسترسی به خدمات عمومی و ارتقاء شرایط زندگی در مناطق دورافتاده شده است. این فعالیت‌ها موجب کاهش فقر و افزایش فرصت‌های اقتصادی برای ساکنان این مناطق گردیده است.

این مقاله از روش مطالعه موردی^۱ استفاده کرده است تا پروژه‌های مختلف نیروهای مسلح چین در توسعه زیرساخت‌ها و تأثیر آن‌ها بر کاهش فقر در مناطق روستایی و دورافتاده را بررسی کند. این تحقیق به‌طور خاص بر پروژه‌های عمرانی در چین تمرکز کرده و از داده‌های موجود، گزارش‌ها و تحلیل‌های مقایسه‌ای برای ارزیابی اثرات این پروژه‌ها بر بهبود شرایط زندگی مردم استفاده کرده است.

فرانکلین و پرز^۲ در سال ۲۰۱۹ در پژوهش خود با عنوان آموزش نظامی و نقش آن در کاهش فقر: شواهدی از آفریقای جنوبی و برزیل به بررسی نقش نیروهای مسلح در آموزش و توانمندسازی مردمی که در مناطق فقیر زندگی می‌کنند، می‌پردازد. نیروهای مسلح در برخی از کشورهای آفریقایی و آمریکای لاتین به‌ویژه در دوران پس از جنگ و بحران‌های اجتماعی، به آموزش و اشتغال‌زایی برای جوانان در مناطق فقیر کمک کرده‌اند.

برنامه‌های آموزشی نظامی به‌ویژه در زمینه‌های فنی و حرفه‌ای، به جوانان و بزرگسالان فقیر مهارت‌های جدیدی می‌دهند که می‌تواند در بلندمدت به کاهش فقر کمک کند. این برنامه‌ها همچنین به تقویت حس اعتماد به نفس و مشارکت اجتماعی مردم در فرآیند توسعه اقتصادی کمک می‌کنند.

جیمز اچ کینگستون، سیتی اچ. زینی^۳ در مقاله‌ای با عنوان توسعه اقتصادی به رهبری نظامی: راهی برای کاهش فقر در میانمار و سریلانکا^۴ در سال ۲۰۱۷ در مجله آسیایی اقتصاد نظامی به بررسی پروژه‌های اقتصادی که توسط نیروهای مسلح در کشورهای آسیایی مانند میانمار و سریلانکا هدایت می‌شود، می‌پردازد. نیروهای مسلح در این کشورها در زمینه‌های کشاورزی، تولیدات صنعتی، و بازسازی اقتصادی پس از جنگ فعال بوده‌اند.

1 Qualitative Study

2 Sarah J. Franklin, Miguel S. Perez

3 James H. Kingston, Siti H. Zaini

4 Military-Led Economic Development: A Path to Poverty Alleviation in Myanmar and Sri Lanka

پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه نیروهای مسلح توانسته‌اند پروژه‌های اقتصادی بزرگی را در این کشورها پیاده‌سازی کنند، اما در برخی مواقع مشکلاتی در زمینه شفافیت و فساد وجود داشته که مانع از موفقیت کامل این پروژه‌ها در کاهش فقر شده است.

این مقاله از روش تحلیل تطبیقی^۱ برای بررسی و مقایسه نقش نیروهای مسلح در توسعه اقتصادی و کاهش فقر در میانمار و سریلانکا استفاده کرده است. داده‌های پژوهش شامل گزارش‌های رسمی، آمارهای اقتصادی، و مطالعات قبلی مرتبط با پروژه‌های عمرانی و توسعه‌ای نیروهای مسلح در این دو کشور است.

پژوهشگران به بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌ها در نحوه اجرای این پروژه‌ها و اثرات آن‌ها بر کاهش فقر پرداخته‌اند و از روش‌های تحلیلی برای استخراج الگوهای مشترک استفاده کرده‌اند.

ابزار:

تحلیل محتوای اسناد و گزارش‌های دولتی

مصاحبه‌های تخصصی با مقامات محلی و نظامی

داده‌های آماری مربوط به وضعیت اشتغال، زیرساخت‌ها و شاخص‌های فقر پیش و پس از مداخله این روش تطبیقی به پژوهشگران امکان داده است تا اثرات برنامه‌های نظامی را در زمینه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی ارزیابی و نتایج به دست آمده را در زمینه سیاست‌گذاری ارائه کنند.

جدول ۱. عنوان یا توضیح مختصر

ردیف	نویسنده/ نویسندگان(سال پژوهش)	عنوان پژوهش	روش شناسی پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج مرتبط با پژوهش
۱	جان پل دان و نان تیان ۲	هزینه‌های نظامی و کاهش فقر در کشورهای در حال توسعه (۲۰۲۰)	تحلیل داده‌های کمی با مدل‌های اقتصادسنجی (رگرسیون چندمتغیره).	هزینه‌های نظامی در صورت هدایت به پروژه‌های زیرساختی می‌تونه فقر رو تا ۱۲٪ کاهش بده.
۲	لی یانگ ۳	"کاهش فقر از اهداف توسعه پایدار در قرن ۲۱: یک تحلیل کتاب سنجی" (۲۰۲۱)	تحلیل کتاب‌سنجی با VOSviewer.R	نقش نظامیان در ثبات‌سازی به افزایش تحقیقات کاهش فقر کمک کرده (۳۵٪ مقالات مرتبط).

1 Mixed Methods

2 John Paul Dunne and Nan Tian

3 Li Yang

ردیف	نویسنده/ نویسندگان(سال پژوهش)	عنوان پژوهش	روش شناسی پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج مرتبط با پژوهش
۳	لیزا هالتمن و جیکوب کاتمن ^۱	حفظ صلح و کاهش فقر: نقش نیروهای نظامی در ایجاد ثبات در کشورهای شکننده (۲۰۲۰)	تحلیل داده‌های پنل با رگرسیون لجستیک.	عملیات حفظ صلح نظامی نرخ فقر رو در کشورهای شکننده تا ۸٪ کاهش داده.
۴	رحماواتی حسین و تریونو باسوکي ^۲	نقش ارتش در مدیریت بلايا و کاهش فقر: مطالعه موردی اندونزی (۲۰۲۱)	مطالعه موردی کیفی با مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته.	کمک‌های نظامی پس از بلايا فقر رو در اندونزی تا ۱۵٪ در مناطق آسیب‌دیده کم کرده
۵	ساموئل اووسو و استر منسا ^۳	توسعه زیرساخت به رهبری نظامی و تأثیر آن بر فقر روستایی: شواهدی از کشورهای جنوب صحرای آفریقا (۲۰۲۲)	تحلیل داده‌های ترکیبی با رگرسیون OLS	پروژه‌های زیرساختی نظامی دسترسی روستاییان به بازار رو ۲۰٪ افزایش داده و فقر رو کم کرده
۶	احمد رضایی و سارا جانسون ^۴	تأثیر اجتماعی و اقتصادی حضور نظامی در مناطق درگیری: مطالعه افغانستان (۲۰۲۰-۲۰۲۲)	رویکرد مختلط (تحلیل کمی و مصاحبه‌های کیفی)	حضور نظامی در افغانستان ۱۰٪ فرصت شغلی ایجاد کرده و فقر محلی رو کاهش داده.
۷	ماریا گونزالس و پتر اشمیت	کمک‌های بشردوستانه نظامی و کاهش فقر: چشم انداز جهانی (۲۰۲۳)	مرور سیستماتیک ادبیات با پروتکل PRISMA.	کمک‌های بشردوستانه نظامی نرخ فقر رو در مناطق بحرانی تا ۷٪ پایین آورده.

روش شناسی پژوهش

آینده‌پژوهی^۵ یا آینده‌شناسی^۶ یا علم آینده^۷ درصدد است تا منابع، الگوها و دلایل تغییر یا ثبات یک مسئله به منظور توسعه آینده نگری و گسترش دامنه دوراندیشی را بررسی کند و انتخاب‌ها و احتمالات مختلف را در نظر بگیرد. به عبارت دیگر، آینده پژوهی شامل گردآوری داده‌های کمی و کیفی در مورد احتمال، امکان، اولویت و ضرورت تغییر یا تغییرات خاص است که مبتنی بر آمار

1 Lisa Hultman and Jacob Kathman
 2 Rahmawati Husein and Triyono Basuki
 3 Samuel Owusu and Esther Mensah
 4 Ahmad Rezaei and Sarah Johnson
 5 Futures Studies
 6 Futurology
 7 Science of Futures

موجود و احتمالات آینده است. همان‌طور که در تاریخ (گذشته پژوهی) به دنبال توضیح حوادث و اتفاقات گذشته و کشف دلایل و زمینه‌های رخ دادن آنها هستیم، آینده پژوهی به دنبال درک نیروهای نهفته و خفته زمان حاضر و امکان بروز رخداد‌های آینده است.

ارزش آینده پژوهی بیش از آنکه در دقت پیش‌بینی‌های آن باشد، در سودمندی آن برای برنامه ریزی و باز کردن ذهن‌ها برای در نظر گرفتن احتمالات جدید و تغییر مباحث سیاستی است. از نظر راهبردی بهتر است پیش‌بینی کنیم تا اینکه فقط به تغییرات واکنش نشان دهیم.

رویکرد پژوهش حاضر به خاطر درک، شناسایی و مطالعه تطبیقی اقدامات نیروهای مسلح در ایران و سایر کشورها در جهت کاهش فقر می باشد، این پژوهش از منظر هدف کاربردی است، چرا که به دنبال گردآوری اقدامات موثر انجام شده توسط نیروهای مسلح در کشورهای مختلف و سپس ارزیابی آن در ایران هستیم در جهت شناسایی فرصت‌ها، تهدیدها و اولویت‌های اقدام هستیم، تا سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان را در انتخاب بهترین سیاست برای دستیابی به مطلوب‌ترین آینده یاری نماید. در این پژوهش از طریق مطالعه منابع موجود در ادبیات، مصاحبه با افراد خبره در نیروهای مسلح است. بنابراین این تحقیق از منظر گردآوری اطلاعات توصیفی می باشد. بدین صورت که ابتدا منابع موجود در ادبیات مورد مطالعه قرار خواهد گرفت و شناخت اولیه‌ای از ابعاد و متغیرها حاصل می شود. پس از آن از طریق مصاحبه با افراد خبره، از آنان در خصوص متغیرهای شناسایی شده نظرخواهی می شود و از آنها خواسته خواهد شد که دیگر متغیرهایی را که به نظر آنان بر ابعاد فقر در ایران تاثیر گذارند، نام ببرند. سپس تمامی متغیرهای شناسایی شده از طریق پرسشنامه به قضاوت خبرگان و متخصصان گذاشته می شود تا میزان ارتباط متغیرها را با ابعاد مورد نظر تعیین نمایند. جامعه آماری تحقیق خبرگان فعال در حوزه اقتصاد می باشد.

روش تحلیل اثرات متقابل^۱ یک ابزار تحلیلی قدرتمند برای ارزیابی و مدل‌سازی روابط متقابل بین عوامل مختلف در یک سیستم پیچیده است. این روش به ویژه در زمینه‌های پیش‌بینی و برنامه‌ریزی استراتژیک استفاده می شود و به ما این امکان را می‌دهد تا تأثیرات متقابل را درک کنیم و به تحلیل سناریوهای مختلف بپردازیم.

1 Cross Impact Balance (CIB)

روش تحلیل اثرات متقابل بر پایه این اصل استوار است که در سیستم‌های پیچیده، تغییر در یک عامل می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر دیگر عوامل داشته باشد. این تأثیرات ممکن است مثبت یا منفی باشند و به شکل غیرخطی و پیچیده‌ای تعامل کنند. بنابراین، روش تحلیل اثرات متقابل به تحلیل گران و تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا روابط بین عوامل را به وضوح درک کنند و از این طریق تصمیمات بهتری بگیرند.

در این پژوهش، تحلیل اثرات متقابل به‌عنوان رویکرد اصلی مدل‌سازی روابط بین متغیرها به کار رفته است. در این روش، ابتدا عوامل مؤثر از طریق بررسی منابع کتابخانه‌ای استخراج و سپس با قضاوت خبرگان غربال‌گری می‌شوند. عوامل منتخب به نرم‌افزار میک‌مک وارد و روابط میان آن‌ها از طریق محاسبه اثرات مستقیم و غیرمستقیم تحلیل می‌شود؛ در نهایت، خروجی نرم‌افزار مبنای تدوین سناریوهای آینده قرار می‌گیرد.

یافته‌های پژوهش

پس از بررسی پژوهش‌های انجام شده در این حوزه و بیان اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش به صورت بومی برای بخش‌های مختلف ایران باید به جمع‌آوری داده‌های داخلی و طبقه‌بندی داده‌ها بر اساس نظرات خبرگان و سپس تحلیل داده‌ها بر اساس خروجی نرم‌افزار میک‌مک پردازیم. مراحل پژوهش به شرح ذیل می‌باشد.

در ابتدا عوامل مؤثر بر فقر به صورت کلی بر اساس بررسی ادبیات موجود گردآوری و سپس با استفاده از نظر خبرگان داده‌های کم‌اهمیت حذف می‌شوند در ادامه عوامل در نرم‌افزار میک‌مک ارزیابی می‌شوند و در مرحله آخر هم بر اساس خروجی نرم‌افزار میک‌مک، پیشران‌های کلیدی برای تدوین سناریوها استخراج می‌گردند می‌گردند.

پرسشنامه‌ها و عوامل مهم‌تر توسط جمع خبرگان که در جدول ۲ مشخصات آنها آورده شده است تکمیل گردیده است.

جدول ۲. مشخصات دموگرافیک جامعه خبرگان

تعداد	شاخص	تعداد	شاخص
	جایگاه شغلی	-	سن

نشریه علمی آینده پژوهی انقلاب اسلامی

۵	دانشجو(رشته اقتصاد و آینده پژوهی)	۲	کمتر از ۳۰
۱	اساتید رشته اقتصاد	۵	بالتر از ۳۰
۰	مدیران فعال در حوزه فقر		سطح تسهیلات
۳	پژوهشگران فعال در حوزه فقر	۰	کارشناسی
		۰	کارشناسی ارشد
		۲	دکترای تخصصی

جدول ۳. فهرست عوامل موثر

۲) حمایت از تحقیقات علمی	۱) کمک‌های انسانی در بحران‌ها
۴) آموزش اصول مدیریت بحران	۳) تامین امنیت در مناطق آسیب‌پذیر
۶) مشارکت در برنامه‌های بین‌المللی	۵) آموزش مهارت‌های شغلی
۸) توسعه حمل و نقل عمومی	۷) ساخت و بهبود زیرساخت‌ها
۱۰) کمک به بازسازی مناطق جنگ‌زده	۹) اجرای پروژه‌های توسعه‌ای
۱۲) حمایت از پروژه‌های مراقبت از سالمندان	۱۱) مبارزه با فساد
۱۴) توسعه گردشگری پایدار	۱۳) آموزش بهداشت عمومی
۱۶) آموزش حقوق بشر و عدالت اجتماعی	۱۵) حمایت از کشاورزی محلی
۱۸) ایجاد مراکز توانمندسازی زنان	۱۷) مشارکت در پروژه‌های بازسازی
۲۰) حمایت از جوانان در انتخاب شغل	۱۹) ایجاد فرصت‌های شغلی در پروژه‌ها
۲۲) کمک به برنامه‌های حفاظت از کودکان	۲۱) کمک به توسعه صنعت محلی
۲۴) توسعه برنامه‌های تنوع زیستی	۲۳) ارائه خدمات مشاوره‌ای به کسب‌وکارها
۲۶) حمایت از شبکه‌های همیاری اجتماعی	۲۵) تسهیل دسترسی به خدمات مالی
۲۸) آموزش در زمینه فرهنگ مالی	۲۷) حمایت از زنان در فعالیتهای اقتصادی
۳۰) توسعه طرح‌های دسترسی به انرژی	۲۹) ترویج کارآفرینی
۳۲) کمک به ایجاد فضاهای کار اشتراکی	۳۱) برنامه‌های آموزشی برای جوانان
۳۴) حمایت از پروژه‌های سلامت عمومی	۳۳) ایجاد مراکز بهداشتی در مناطق دورافتاده
۳۶) توسعه خدمات بهداشتی در مدارس	۳۵) توسعه منابع آب و مدیریت آن
۳۸) آموزش در زمینه کشاورزی نوین	۳۷) حمایت از طرح‌های کشاورزی پایدار
۴۰) کمک به پروژه‌های بازسازی فرهنگی	۳۹) ایجاد شبکه‌های توزیع غذا
۴۲) حمایت از برنامه‌های حمایتی از خانواده	۴۱) پشتیبانی از پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر

۴۳) توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل	۴۴) توسعه خدمات مشاوره‌ای در زمینه شغلی
۴۵) کمک به بهبود سیستم‌های آموزشی	۴۶) کمک به کاهش آلودگی محیط زیست
۴۷) ایجاد مراکز تفریحی و فرهنگی	۴۸) حمایت از برنامه‌های خوداشتغالی
۴۹) آموزش زبان‌های خارجی برای افزایش فرصت‌های شغلی	۵۰) آموزش در زمینه فناوری‌های نوین
۵۱) توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات	۵۲) کمک به گسترش سیستم‌های آب‌رسانی
۵۳) کمک به ایجاد بازارهای محلی	۵۴) حمایت از پروژه‌های توسعه پایدار
۵۵) حمایت از طرح‌های نوآورانه	۵۶) آموزش در زمینه تغذیه سالم
۵۷) ترویج فرهنگ مصرف پایدار	۵۸) کمک به ایجاد شغل‌های فصلی
۵۹) ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای حمایت از اقشار کم‌برخوردار	۶۰) حمایت از صنایع بومی
۶۱) حمایت از مهاجران و پناهندگان	۶۲) توسعه برنامه‌های مشاوره‌ای برای نوجوانان
۶۳) برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۶۴) کمک به ترویج فرهنگ همکاری
۶۵) کمک به حفظ محیط زیست	۶۶) آموزش در زمینه مدیریت منابع طبیعی
۶۷) مشارکت در پروژه‌های مسکن اجتماعی	۶۸) حمایت از برنامه‌های حفظ میراث فرهنگی
۶۹) توسعه صنایع دستی و محلی	۷۰) توسعه زیرساخت‌های دیجیتال
۷۱) حمایت از رویدادهای فرهنگی و هنری	۷۲) کمک به افزایش سواد مالی
۷۳) آموزش به والدین درباره بهداشت کودکان	۷۴) حمایت از طرح‌های اقتصادی محلی
۷۵) کمک به ایجاد فضاهای سبز	۷۶) آموزش در زمینه مهارت‌های نرم
۷۷) توسعه برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد	۷۸) کمک به تامین تجهیزات آموزشی
۷۹) حمایت از برنامه‌های بهداشت روان	۸۰) حمایت از پروژه‌های بین‌المللی
۸۱) کمک به کاهش نابرابری‌های اجتماعی	۸۲) کمک به تأسیس صندوق‌های حمایتی
۸۳) پشتیبانی از ورزش و فعالیت‌های جسمانی	۸۴) توسعه رویکردهای چندجانبه در مدیریت فقر
۸۵) توسعه برنامه‌های توانبخشی	۸۶) آموزش در زمینه تکنیک‌های کشاورزی پایدار
۸۷) کمک به تثبیت قیمت‌ها در بازار	۸۸) حمایت از پروژه‌های امنیت غذایی
۸۹) حمایت از رسانه‌های محلی	۹۰) کمک به ایجاد تاسیسات بهداشتی
۹۱) آموزش در زمینه مدیریت مالی	۹۲) حمایت از فرهنگ خواندن و نوشتن
۹۳) توسعه استارت‌آپ‌های محلی	۹۴) کمک به ایجاد فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر
۹۵) حمایت از زنجیره‌های تأمین محلی	۹۶) حمایت از طرح‌های هنری و فرهنگی

۹۷) تسهیل دسترسی به اطلاعات بازار	۹۸) کمک به برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی
۹۹) کمک به بهبود نظام سلامت	۱۰۰) توسعه برنامه‌های مشارکت اجتماعی

بعد از مطالعه متون داخلی و خارجی و استخراج عوامل از بین ۱۰۰ عامل به دست آمده، ۲۰ عامل (اقدام) که از نظر اهمیت دارای اهمیت بیشتری نسبت به سایرین هستند انتخاب می‌گردند و وارد ماتریس تحلیل اثرات متقابل می‌گردند.

جدول ۴. پرسشنامه نهایی تکمیل شده تحلیل تاثیر متقابل

کمک‌های انسانی در بحران‌ها	تامین امنیت در مناطق آسیب	آموزش مهارت شغلی	ساخت و بهبود زیر ساخت	اجرای پروژه‌های توسعه‌ای	مبارزه با فساد	آموزش بهداشت عمومی	حمایت از کشاورزی محلی	مشارکت در پروژه‌های بازسازی	ایجاد فرصت‌های شغلی در	حمایت از طرح‌های کشاورزی	کمک به بهبود سیستم آموزشی	توسعه برنامه بهداشت و سلامت	توسعه فناوری اطلاعات و	کمک به ایجاد بازارهای محلی	آموزش در زمینه مدیریت مالی	توسعه برنامه‌های توانبخشی	حمایت از زنان در فعالیت‌های	توسعه زیر ساخت‌های حمل و نقل	کمک به کاهش نابرابری‌های
۰	۲	۲	۰	۱	۰	۳	۰	۲	۱	۱	۲	۰	۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۲	۲	۲	۰	۰	۲	۲	۰	۰	۰	۰
۱	۰	۲	۰	۱	۱	۰	۲	۲	۴	۲	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۱	۲	۰
۰	۰	۰	۰	۳	۲	۰	۲	۱	۰	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۰	۱	۰
۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۱	۱	۲	۱	۱	۲	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۰
۱	۱	۲	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۲	۱	۰	۱	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۲	۲	۰	۲	۰	۱	۱	۲	۱	۰	۲	۱	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۲
۰	۲	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۲	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۲	۱	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۲

شماره	متغیر	تعداد کل ردیف	تعداد کل ستون
۱۰	ایجاد فرصت‌های شغلی در پروژه‌ها	۲۱	۲۷
۱۱	حمایت از طرح‌های کشاورزی پایدار	۱۳	۲۳
۱۲	کمک به بهبود سیستم آموزشی	۴۰	۲۱
۱۳	توسعه برنامه بهداشت و سلامت	۱۲	۲۱
۱۴	توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات	۲۸	۱۴
۱۵	کمک به ایجاد بازارهای محلی	۲۵	۲۰
۱۶	آموزش در زمینه مدیریت مالی	۱۵	۱۵
۱۷	توسعه برنامه‌های توانبخشی	۱۷	۱۸
۱۸	حمایت از زنان در فعالیتهای اقتصادی	۱۸	۲۳
۱۹	توسعه زیر ساخت‌های حمل و نقل	۲۷	۲۰
۲۰	کمک به کاهش نابرابری‌های اجتماعی	۱۵	۳۶
	مجموع	۴۳۳	۴۳۳

سپس نرم افزار ماتریس تاثیرات مستقیم را بصورت خود کار به توان ۲ یا بالاتر می رساند تا جایی که متغیرها در ماتریس تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم به نزدیکترین حالت ممکن در رتبه بندی برسند.

جدول ۶. میزان سازگاری تاثیرات مستقیم عوامل

تکرار	تاثیر گذاری	تاثیر پذیری
۱	٪ ۹۹٪	٪ ۹۱٪
۲	٪ ۹۷٪	٪ ۱۰۲٪

همان گونه که در توضیحات قسمت ماتریس مستقیم و غیر مستقیم بیان شد نرم افزار، عوامل را در دو حالت تاثیر گذار و تاثیر پذیر به صورت مستقیم و غیر مستقیم طبقه بندی و رتبه بندی می کند تا جایی که متغیرها کمترین اختلاف در رتبه بندی را داشته باشند. در ادامه نتیجه محاسبات در دو جدول (۱۰) و (۱۱) نشان داده شده است. همانگونه که در جدول (۹) ملاحظه می گردد که در آن ستون سمت راست تاثیر گذاری مستقیم و ستون سمت چپ تاثیر گذاری غیر مستقیم را نشان

میدهد، خط سبز به معنای تنزل درجه در اثر گذاری غیر مستقیم و خط قرمز به معنای صعود درجه در تاثیر گذاری غیر مستقیم می باشد.

بر اساس خروجی میک مک، رتبه بندی متغیرهای تامین امنیت مناطق آسیب پذیر، کمک به بهبود سیستم آموزشی، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه زیر ساخت های حمل و نقل در رتبه های ۱ تا ۴ تاثیر گذاری مستقیم و غیر مستقیم قرار گرفته اند. در ادامه به رتبه بندی متغیرها بر مبنای تاثیر پذیری آنها پرداخته می شود.

جدول ۷. طبقه بندی متغیرها بر اساس میزان تاثیر گذاری آنها به صورت مستقیم و غیر مستقیم

تاثیر گذاری غیر مستقیم	تاثیر گذاری مستقیم	
	رتبه	متغیر
متغیر	۱	تامین امنیت در مناطق آسیب پذیر
تامین امنیت در مناطق آسیب پذیر	۲	کمک به بهبود سیستم های آموزشی
کمک به بهبود سیستم های آموزشی	۳	توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات
توسعه زیرساخت های حمل و نقل	۴	توسعه زیرساخت های حمل و نقل
توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات	۵	کمک به ایجاد بازارهای محلی
کمک به ایجاد بازارهای محلی	۶	آموزش مهارت های شغلی
ساخت و بهبود زیرساخت ها	۷	مبارزه با فساد
مبارزه با فساد	۸	ساخت و بهبود زیرساخت ها
آموزش مهارت های شغلی	۹	مشارکت در پروژه های بازسازی
ایجاد فرصت های شغلی در پروژه ها	۱۰	ایجاد فرصت های شغلی در پروژه ها
مشارکت در پروژه های بازسازی	۱۱	اجرای پروژه های توسعه ای
اجرای پروژه های توسعه ای	۱۲	حمایت از کشاورزی محلی
حمایت از زنان در فعالیتهای اقتصادی	۱۳	حمایت از زنان در فعالیتهای اقتصادی
کمک های انسانی در بحران ها	۱۴	توسعه برنامه های توانبخشی
توسعه برنامه های توانبخشی	۱۵	کمک های انسانی در بحران ها
حمایت از کشاورزی محلی	۱۶	آموزش در زمینه مدیریت مالی
کمک به کاهش نابرابری های اجتماعی	۱۷	کمک به کاهش نابرابری های اجتماعی
آموزش در زمینه مدیریت مالی	۱۸	حمایت از طرح های کشاورزی پایدار
حمایت از طرح های کشاورزی پایدار	۱۹	توسعه برنامه های بهداشت و سلامت
توسعه برنامه های بهداشت و سلامت	۲۰	آموزش بهداشت عمومی
آموزش بهداشت عمومی		

تفسیر تاثیر گذاری و تاثیر پذیری متغیرها

مهم ترین خروجی نرم افزار میک مک نمودار تاثیر گذاری و تاثیر پذیری متغیرها می باشد. در این نمودار نواحی به چهار قسمت طبقه بندی شده است که قرار گرفتن هر متغیر در هر یک از

نوع متغیر	متغیر
	کشاورزی پایدار، حمایت از کشاورزی محلی، و مشارکت در پروژه‌های بازسازی
تنظیمی	کمک به ایجاد بازارهای محلی، ساخت و بهبود زیرساخت‌ها، مشارکت در پروژه‌های بازسازی و حمایت از زنان در فعالیت‌های اقتصادی
اهرمی ثانویه	-

عوامل رگلاتور و سناریوهای پیش رو

مشارکت در پروژه‌های بازسازی: منظور از مشارکت در پروژه‌های بازسازی این است که نیروهای مسلح پس از وقوع جنگ‌ها، بحران‌ها، یا بلایای طبیعی مانند زلزله، سیل، یا طوفان، به بازسازی و ترمیم زیرساخت‌های تخریب‌شده کمک می‌کنند. این نوع پروژه‌ها شامل طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها است، از جمله: بازسازی جاده‌ها، پل‌ها و ساختمان‌ها، ترمیم و ساخت بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی، ساخت مسکن برای افراد بی‌خانمان، بازسازی مدارس، تامین امنیت مناطق در حال بازسازی، ایجاد و بهبود خدمات عمومی

این نوع مشارکت‌ها می‌تواند در کوتاه‌مدت به تسریع روند بازگشت به زندگی عادی کمک کند و در بلندمدت باعث ایجاد ثبات، رشد اقتصادی، و کاهش فقر در مناطق آسیب‌دیده شود. سناریو: پس از وقوع جنگ، بلایای طبیعی (مانند سیل، زلزله، طوفان)، یا یک بحران گسترده، مناطق شهری و روستایی به شدت تخریب شده‌اند و زیرساخت‌های کلیدی مانند بیمارستان‌ها، مدارس، جاده‌ها و خانه‌های مردم آسیب‌دیده یا کاملاً نابود شده‌اند. نیروهای مسلح وارد عمل می‌شوند تا در پروژه‌های بازسازی زیرساخت‌های عمومی و مسکن کمک کنند.

کمک به ایجاد بازارهای محلی: به این معنی است که نیروهای مسلح می‌توانند با فراهم کردن شرایط لازم برای تشکیل و توسعه بازارهای محلی، به تقویت اقتصاد مناطق محروم کمک کنند. این اقدام می‌تواند به صورت‌های مختلفی انجام شود: تامین امنیت، ساخت و توسعه زیرساخت‌های بازار، حمایت از تجارت‌های کوچک، تسهیل دسترسی به منابع مالی، تشویق به تجارت محلی. این بازارهای محلی می‌توانند به افراد کمک کنند تا از طریق فروش محصولات، کالاها و خدمات خود درآمد کسب کنند و از این طریق از فقر خارج شوند.

سناریو: در یک منطقه روستایی یا شهری که اقتصاد آن مبتنی بر کشاورزی و صنایع دستی محلی است، نیروهای مسلح تصمیم می‌گیرند به توسعه بازارهای محلی کمک کنند. این مناطق ممکن است دچار مشکلاتی نظیر عدم دسترسی به بازارهای خارجی، نبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل، و ضعف در توانایی سازماندهی تولیدکنندگان باشند.

برنامه‌ریزی برای توسعه زنجیره‌های ارزش¹: نیروهای مسلح می‌توانند با کمک به تولیدکنندگان محلی، زنجیره‌های تامین کارآمدی را ایجاد کنند که شامل کشاورزی، بسته‌بندی، توزیع، و فروش می‌شود. با بهبود دسترسی به این زنجیره‌ها، تولیدکنندگان محلی می‌توانند محصولات خود را به قیمت‌های بهتری بفروشند.

تسهیل تجارت محلی و منطقه‌ای: نیروهای مسلح می‌توانند از طریق تأمین امنیت بازارها و مسیرهای تجاری، به تسهیل ارتباطات بین شهرها و روستاهای نزدیک کمک کنند. این اقدامات شامل حفظ امنیت راه‌ها، ارائه تسهیلات حمل‌ونقل ایمن، و ایجاد زیرساخت‌های لجستیکی برای تسریع انتقال کالاها می‌شود.

ایجاد سیستم‌های توزیع محلی و منطقه‌ای: در مناطقی که تولیدکنندگان کوچک به بازارهای بزرگ دسترسی ندارند، نیروهای مسلح می‌توانند زیرساخت‌های لازم برای ایجاد سیستم‌های توزیع کارآمد فراهم کنند. این شامل ایجاد بازارهای محلی و شبکه‌های حمل‌ونقل است که به تولیدکنندگان امکان دسترسی به مصرف‌کنندگان نهایی را می‌دهد.

ساخت و بهبود زیرساخت‌ها به معنای ایجاد یا ارتقاء امکانات و تأسیسات اساسی است که برای عملکرد درست جامعه و اقتصاد حیاتی هستند. این موارد شامل زیرساخت‌های فیزیکی و اجتماعی می‌شوند که برای توسعه پایدار و کاهش فقر نقش کلیدی ایفا می‌کنند. برخی از این زیرساخت‌ها عبارتند از: جاده‌ها و پل‌ها، شبکه‌های آب‌رسانی، شبکه‌های برق‌رسانی، ساخت مدارس و مراکز آموزشی، مراکز بهداشتی و درمانی، مسکن اجتماعی، زیرساخت‌های کشاورزی، شبکه‌های ارتباطات. به طور کلی، ایجاد و بهبود زیرساخت‌ها نه تنها زندگی روزمره را تسهیل می‌کند، بلکه زمینه‌های رشد اقتصادی و اجتماعی را فراهم می‌کند که به طور مستقیم به کاهش فقر کمک می‌کند.

1 Value Chain

سناریو: در یک منطقه محروم که با کمبود زیرساخت‌های اساسی مانند جاده‌ها، آبرسانی و برق‌رسانی مواجه است، نیروهای مسلح با همکاری دولت و سازمان‌های بین‌المللی برای توسعه و بهبود زیرساخت‌ها وارد عمل می‌شوند.

حمایت از زنان در فعالیتهای اقتصادی به مجموعه‌ای از اقدامات و برنامه‌ها اشاره دارد که هدف آن‌ها افزایش مشارکت و توانمندسازی زنان در حوزه‌های اقتصادی است. این حمایت‌ها می‌توانند به اشکال مختلف ارائه شوند و نیروهای مسلح می‌توانند در این زمینه نقش مهمی ایفا کنند. منظور از این حمایت‌ها شامل موارد زیر است: آموزش و پرورش زنان، ایجاد فرصت‌های شغلی، حمایت مالی و اعتباری، حمایت از کارآفرینی زنان، تسهیل دسترسی به بازارها، حمایت از زنان در پروژه‌های کشاورزی، ایجاد تعادل در فرصت‌های شغلی، حمایت قانونی، حمایت از تعاونی‌های زنان. این حمایت‌ها می‌تواند به توانمندسازی اقتصادی زنان و بهبود وضعیت معیشتی آن‌ها کمک کند و در نتیجه به کاهش فقر در جوامع مختلف منجر شود.

سناریو: در یک منطقه فقیرنشین، بسیاری از زنان به دلیل محدودیت‌های فرهنگی، اجتماعی یا اقتصادی به بازار کار دسترسی ندارند یا مشارکت اقتصادی کمی دارند. نیروهای مسلح تصمیم می‌گیرند تا با راه‌اندازی پروژه‌های توانمندسازی اقتصادی برای زنان، به بهبود وضعیت آنان کمک کنند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نیروهای مسلح به‌عنوان نهادهای کلیدی در جوامع، نقش اساسی در کاهش فقر و توسعه پایدار ایفا می‌کنند. این نهادها با توانایی‌های خود، به‌ویژه در زمان بحران و بازسازی، می‌توانند به ایجاد شرایطی مساعد برای رشد اقتصادی و اجتماعی کمک کنند. با توجه به سناریوهای بررسی‌شده، می‌توان چندین نکته کلیدی را در مورد تأثیر نیروهای مسلح بر کاهش فقر و بهبود کیفیت زندگی در جوامع مختلف استخراج کرد:

۱. ایجاد و تقویت بازارهای محلی

ایجاد و تقویت بازارهای محلی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اقدامات نیروهای مسلح در کاهش فقر شناخته می‌شود. با فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای بازارهای محلی، این نیروها می‌توانند

به تولید کنندگان محلی کمک کنند تا محصولات خود را به راحتی به فروش برسانند. این اقدام نه تنها به افزایش درآمد خانوارها کمک می کند، بلکه به ایجاد شغل های جدید و رونق اقتصاد محلی نیز منجر می شود.

تحقیقات نشان می دهند که بازارهای محلی می توانند به عنوان موتورهای رشد اقتصادی عمل کنند. با کاهش هزینه های حمل و نقل و بهبود دسترسی به محصولات، خانوارها می توانند به راحتی مواد اولیه و کالاهای اساسی را خریداری کنند. این موضوع نه تنها موجب افزایش قدرت خرید می شود بلکه باعث کاهش وابستگی به واردات و منابع خارجی نیز می گردد.

۲. توسعه زیرساخت ها به عنوان پیش نیاز رشد اقتصادی

زیرساخت های مناسب، از جمله جاده ها، شبکه های آب و برق، و سیستم های بهداشتی، از اساسی ترین عوامل برای توسعه اقتصادی هستند. نیروهای مسلح با مشارکت در ساخت و بهبود زیرساخت ها می توانند بسترهای لازم برای جذب سرمایه گذاری، توسعه کسب و کارها و افزایش بهره وری را فراهم کنند.

دسترسی به زیرساخت های مناسب به ساکنان کمک می کند تا به منابع آموزشی و خدمات بهداشتی دسترسی پیدا کنند که در نهایت به بهبود کیفیت زندگی آنان منجر می شود. بهبود زیرساخت ها همچنین موجب افزایش امنیت اجتماعی و اقتصادی می شود، زیرا مردم در محیطی امن تر و با امکانات بهتر زندگی می کنند.

۳. مشارکت در پروژه های بازسازی و تأثیر بر جامعه

نیروهای مسلح با مشارکت در پروژه های بازسازی، می توانند به بازگشت سریع تر زندگی عادی در مناطق آسیب دیده کمک کنند. این مشارکت، اعم از بازسازی خانه ها، زیرساخت ها و تأمین امنیت، موجب ایجاد حس اعتماد و امید در میان ساکنان می شود.

بازسازی به عنوان یک فرآیند اجتماعی و اقتصادی، نه تنها به ترمیم زیرساخت ها بلکه به بهبود روابط اجتماعی و اعتماد متقابل در جوامع آسیب دیده نیز کمک می کند. هنگامی که افراد احساس

کنند که دولت و نهادهای مسئول به آنان اهمیت می دهند، تمایل بیشتری به مشارکت در فرآیندهای اجتماعی و اقتصادی پیدا می کنند.

۴. حمایت از زنان و تأثیر آن بر توسعه پایدار

حمایت از زنان در فعالیتهای اقتصادی، یکی دیگر از جنبه‌های کلیدی کاهش فقر و توسعه پایدار است. مشارکت فعال زنان در اقتصاد نه تنها به افزایش درآمد خانوارها کمک می کند، بلکه موجب تقویت جامعه به طور کلی می شود. زنان به عنوان نیمی از جمعیت، دارای توانایی‌ها و پتانسیل‌های بالقوه‌ای هستند که می توانند به بهبود وضعیت اقتصادی کمک کنند. تحقیقات نشان می دهند که جوامعی که در آن‌ها زنان فعالانه در عرصه‌های اقتصادی شرکت می کنند، معمولاً با نرخ‌های پایین تری از فقر و نابرابری مواجه هستند. بهبود وضعیت اقتصادی زنان منجر به افزایش دسترسی به آموزش و بهداشت برای خانواده‌ها می شود و در نتیجه، نسل‌های آینده نیز از مزایای این بهبود برخوردار می شوند.

۵. تقویت حس همبستگی و اعتماد اجتماعی

فعالیت‌های نیروهای مسلح در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی، می تواند به تقویت حس همبستگی و اعتماد اجتماعی در جوامع منجر شود. با مشارکت در پروژه‌های توسعه‌ای و بازسازی، نیروهای مسلح می توانند به عنوان نهادهای حمایت کننده و قابل اعتماد شناخته شوند. این اعتماد موجب می شود تا افراد در جوامع بیشتر به یکدیگر کمک کنند و در فرآیندهای اقتصادی و اجتماعی مشارکت بیشتری داشته باشند.

۶. نتایج بلندمدت و پایداری اجتماعی

نتایج اقدامات نیروهای مسلح در کاهش فقر و توسعه اجتماعی به طور معمول فراتر از زمان بحران و بازسازی است. با ایجاد بازارهای محلی، بهبود زیرساخت‌ها و حمایت از فعالیتهای اقتصادی، این نیروها می توانند پایه گذار توسعه پایدار و اقتصادی برای نسل‌های آینده باشند. سرمایه گذاری در توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی جوامع نه تنها به کاهش فقر کمک می کند، بلکه به ایجاد جوامع مقاوم تر و پایدارتر نیز منجر می شود. جوامعی که توانایی مقابله با

چالش‌ها و بحران‌ها را دارند، معمولاً از نابرابری‌های کمتری رنج می‌برند و می‌توانند به‌طور مؤثرتری در مسیر رشد و توسعه قرار گیرند.

پیشنهادات کاربردی

با توجه به خروجی‌های نرم افزار میک مک که تحلیل اثرات متقابل عوامل می‌باشد ما می‌توانیم با استفاده از عوامل هر بخش به ساخت آینده (آینده‌نگاری راهبردی) و یا کشف آینده (آینده پژوهی) پردازیم، آنچه از اهمیت برخوردار است، در مرحله اول احصا این عوامل است و با توجه به گستردگی جغرافیایی کشور و همچنین پیچیدگی عوامل که ناشی از در هم تنیدگی شاخص‌ها و ویژگی‌های هر منطقه است می‌توانیم، کشور را به بخش‌های کوچک تری تقسیم کنیم و برای هر بخش تصمیمات و اقدامات مجزایی بگیریم، این امر نیازمند شناخت منطقه و اشراف کامل به ویژگی‌های آن منطقه می‌باشد.

این پژوهش تلاش کرد تا عوامل و اقدامات اثر گذار برای فقرزدایی در تمام بخش‌های کشور را احصا و از بین آنها عواملی مثل: اقدامات تخصصی: حمایت از زنان در فعالیتهای اقتصادی، ساخت و بهبود زیرساخت‌ها، کمک به ایجاد بازارهای محلی و مشارکت در پروژه‌های بازسازی که مناسب برای ساخت آینده مطلوب هستند، استخراج نماید. این عوامل به مدیران و برنامه ریزان کمک می‌کند تا بتوانند برای بودجه‌ایی که برای محرومیت زدایی و فقر زدایی اختصاص می‌دهند برنامه ریزی بلند مدت و راهبردی داشته باشند.

خروجی این پژوهش احصا عوامل اثر گذار بر موضوع فقر به صورت کلی و بر اساس نظر خبرگان متخصص دارای شناخت هر بخش و یا منطقه به صورت تخصصی می‌باشد، بر اساس این دیتا و با به کار گیری نظرات خبرگان ما می‌توانیم برنامه‌های راهبردی برای هر بخش در جهت تخصیص بهینه و اثر گذاری بالاتر داشته باشیم.

در مجموع، نیروهای مسلح به‌عنوان نهادهای کلیدی در جوامع، با انجام اقدامات هدفمند و هماهنگ می‌توانند تأثیرات مثبتی بر کاهش فقر و توسعه پایدار بگذارند. از طریق ایجاد و تقویت بازارهای محلی، توسعه زیرساخت‌ها، مشارکت در پروژه‌های بازسازی و حمایت از زنان، این نیروها می‌توانند به بهبود کیفیت زندگی و افزایش بهره‌وری اقتصادی کمک کنند. با توجه به

چالش‌های جهانی کنونی، ضرورت این نوع اقدامات هر روز بیشتر احساس می‌شود و جوامع باید از تمامی ظرفیت‌های موجود برای ایجاد آینده‌ای بهتر و پایدارتر بهره‌برداری کنند.

فهرست منابع

- Anderson, L. (2017). The role of military in humanitarian assistance and poverty reduction in developing countries. *Global Development Review*, 9(1), 33–52.
- Atkinson, A. B. (1989). *Poverty and social security*. Harvester Wheatsheaf.
- Besley, T., & Persson, T. (2011). *Pillars of prosperity: The political economics of development clusters*. Princeton University Press.
- Bishop, P., Hines, A., & Collins, T. (2007). The current state of scenario development: An overview of techniques. *Foresight*, 9(1), 5–25.
- Brown, T. (2018). Military involvement in infrastructure development and its impact on poverty alleviation: A case study of China. *Asian Journal of Development Studies*, 12(3), 99–118.
- Dunne, J. P., & Tian, N. (2020). Military expenditure and poverty reduction in developing countries. *Journal of Economic Studies*, 47(5), 1023–1040.
- Franklin, S. J., & Perez, M. S. (2019). Military education and its role in poverty reduction: Evidence from South Africa and Brazil. *Journal of Social Development Studies*, 14(2), 85–102.
- Husein, R., & Basuki, T. (2021). The role of the army in disaster management and poverty reduction: The case of Indonesia. *Journal of Disaster Research*, 16(4), 512–520.
- Kanbur, R., & Squire, L. (2003). *The evolution of thinking about poverty: Exploring interactions*. World Bank.
- Lewis, O. (1967). *La vida: A Puerto Rican family in the culture of poverty*. Secker & Warburg.
- Roberts, M. (2016). *Security sector reform and poverty reduction: Lessons from Africa*. Oxford University Press.
- Sen, A. K. (1987). *Commodities and capabilities*. Oxford University Press.
- Townsend, P. (1985). A sociological approach to the measurement of poverty. *Oxford Economic Papers*, 37(4), 659–668.
- Wang, P. (2020). The interplay between military engagement and social development: Evidence from Asia. *Asian Development Studies Journal*, 12(3), 211–228.
- Hajiani, A. (2012). *Futures studies and its application in development planning*. Tehran: SAMT.
- Hosseinzadeh, A. (2020). The role of military institutions in the development of deprived areas in Iran. *Quarterly Journal of Defense Economics*.
- Raeisdana, F. (2005). Measuring the index and dynamics of poverty in Iran. *Social Welfare Quarterly*, 4(17), 45–68.

Ragfar, H., Mohammadi Fard, Z., & Sangari Mozahab, K. (2011). Measuring multidimensional poverty in Tehran. *Economic Research Quarterly (Growth and Sustainable Development)*, 11(3), 81–105.

Gerivani, F., & Ahmadi-Shadmehri, M. (2013). An analysis of factors affecting rural household poverty in North Khorasan. *Journal of Village and Development*, 16(4), 112–133.

